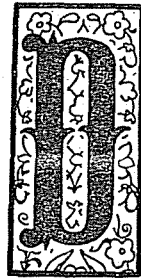

Din Nedir ve Ne Değildir?

Süleyman ANAMUR

DİN, insanlıkla doğmuş, onunla yaşamış ve onunla devam edecektir. Bu bakımdan insanlığın, denebilir ki en eski müessesesidir. Aile gibi ahlâk gibi, ilim, san'at, hukuk ve iktisat gibi cemiyetin temel içtimal müesseseleri hep ondan doğmuşlardır. Bunun böyle olduğunu muteber sosyoloji nazariyeleri de kabul eder. Sadece Marks, her şeyi olduğu gibi dini de iktisada, Freud da her şeyi olduğu gibi dini de cinsî duyguya, şehvete bağlar.

Din insanlığın kalbinde parlayan ilk hidayet ışığı, ilk, insanda tezahür eden ilk ilâhî nurdur. Din kendi şuurlu varlığını sonsuzca aşan bir sonsuz varlık karşısında şuurulu bir duygu, duygulu bir sezgi kafada parlayan ilk düşünce şimşegi ve sebeplerden sebeplere çıkarak ilk sebebe götüren ilk ve şaşmaz yoldur. Din, insanın yüce ve üstün kudret karşısında mutlak saygısı ve mutlak teslimiyetidir. Yaratan'a sarsılmaz itimattır, yaratılana sevgidir, bağlılıktır. Yaratıkların en sevgilisinin, insanın yaşayışını nizama koyan, dünya ve ahiret saadetini garanti eden kaideler manzumesidir.

Şu halde o aynı zamanda akla hitap eder, akıla yol gösteren bir kanun, bir ilâhî rehberdir. Bunun için de kişinin kalbini bir kandil gibi devamlı aydınlatan bir iman kaynağı, bitmez tükenmez bir nur pınarıdır.

Din insan oğlunun en çok huzur duyduğu bir sığınaktır. Gerçekten bu sığınığa zamanında girebilenler, her türlü silâhın tahribatından hatta radyoaktif ışınlar gibi gizli

tesirlerin zararlarından dahi muhakkak surette korunurlar. Din insanı atalete, pasifliğe ve tembelliğe sürüklemeyi, bil'akis onu her türlü kötülüğe karşı mücadeleye sürükleyen, bu mücadelesinde ona kuvvet ve cesaret veren destek ve dayanak olan bir zirhtir, bir koruyucudur, bir hâmidir. Ona uçsuz bucaksız kâinatın ortasında yalnız olmadığını, en dar ânında bir kimsesiz olmayacağını bildiren ilâhî bir ses, bir tebliğdir. İnsanı mücadele ve mücadelesinde en iyi değerlendiren, en iyi mükâfatlandıran en mükemmel en âdil hâkimdir.

Din insana yaratıcısı karşısında aczini öğreten, azgın tabiat kuvvetleri karşısında ona metanet ve azim veren, akıyla onlara hâkim olmanın yolunu gösteren ilk kılavuzdur. Din, mensuplarına tükenmez bir ümit kaynağı, onun kederini, acısını, üzüntüsünü alan bir şifa suyu bir teselli pınarı, onu hayata sağlam olarak bağlayan, böylece de intiharını önleyen en sağlam ip, onun geleceğini koruyan bir muhafız, bir bekçidir.

Din insan var olalıdan beri kafasında beliren «Nereden geldim, nereye gidiyorum, niçin geldim, niçin gidiyorum?» «Beni kim yarattı? Bu nimetleri kim verdi?» gibi kaçınılmaz suallerin şaşmaz ve kat'i cevabıdır. Din insana fazilet veren, ahlâk aşılardan, nimetlere şükürü öğreten ve bunları yaptırarak nefsi terbiye eden bir terbiyecidir.

Din şüphe denizinin azgın dalgaları arasında hiçliğe doğru yuvarlanmakta olan insanın muztarip ruhunun tahlisiye sandalısıdır. Karanlık gecelerde yolunu şaşırmanın ku-

tup yıldızı, çöllerde serap görenlerin hakiki vahası, çölleşen vicdanların, kararın kalplerin, dumura uğramış kafaların ve taşlaşan gönüllerin en hâzık doktorudur. Hayatta hiç bir dayanağı kalmamış, bütün bağları kopmuş kimselerin ümit kapısı ve sabır memesidir. Yok olmaktan, unutulmaktan, hiçliğe gömülmeğe ürperen insan kalbinin ebedi nuru; ilâçların dindiremediği, tıbbın çaresiz kaldığı, acı ve elemelerinin ilâcı; iyilik, adalet, eşitlik, cömertlik, sadakat, vefa, diğer-gâmlık, üstün ahlâk ve samimiyetin menşei, böylece de harap gönüllerin, kırık kalplerin senliği ve hassas mimarıdır.

Din, insandaki kin, intikam, hırs, haset tohumlarını kökünden kazıyan antiseptik ve bunların yerine kökleri ruhun derinliklerine uzanan iman ağacının tükenmez gıdasıdır. Bu ağacın gölgesinde insanlar sevgi, şefkat, merhamet ve kardeşlik meyvelerini devşirerek yaşarlar,

Bu sebeple din, iç güdülere hakim olan dizgin, iradeyi bileyen bileği taşıdır. Din insana irade kazandırmakla ona düşünmeyi, aklını kullanmayı arzu ve heveslerine hâkim olmayı da öğretmiş olur. Böylece O ibadetleri ve inançlarıyla ahlâka şekil verirken felsefenin ilk şekli olan ilâhiyata da vücut vermiş olur.

Bundan dolayı da dinden ilim yahut felsefe olmasını beklemek çok yanlışdır. Bu, dinin ilâhî ve imana dayanan mâhiyetini anlamamak demektir. Eğer din, ilim olsa idi, felsefe olsa idi, bilgi olurdu; o zaman da her şey öğretmek sureti ile halledilebilirdi. Dinin sadece ilim olmasını istemek onu ilâhî kaynağından uzaklaştırmak demektir. Şayet din hakikat mantık ve ilim prensipleri ile çözülebilseydi, dinin «İlâhî» ve «Semavî» karakterine lüzum kalmazdı. Bundan dolayı ilim ve felsefeyi dinle karıştırmamak lâzım geldiği gibi bunları birbirinin karşısına da dikmemek lâzımdır.

Şu halde hakiki din insanın Allah'a ve insanlara karşı vazifelerini bildiren, mensuplarını dünya ve ahiret saadet ve selâmetine ulaştırarak akıl sahiplerine gönderilmiş ilâhî bir yol ve kanundur.

İşte bu din, Kur'an-ı Kerim'de insanlar için seçilen son ve en mükemmel dindir.

Din, insanın bütün benliğini saran, onu gerçek insan yapan, fakat kudreti, sırları tam olarak kavranamayan büyük bir kuvvettir âma O mahiyeti itibariyle bir teori, bir kanun değildir, fakat kanunlara sahiptir. O insanlığın ilk rehberi olduğu için, bazılarının dediği gibi korku, ümit veya herhangi bir vasıta ile sonradan ârız olmuş bir şey değildir.

Din inkılâpçıdır, ruhlarda yaptığı inkılâplarla dünya durdukça ve asırlar ötesine ışık tutar; fakat o devrimci yahut ihtilâli değildir.

Din, ruhlara huzur ve sükûnet verir, istikrar verir, bunun için muhafazakârdır, fakat herkese her yere ve her devre göre değişen kararsız, gelip geçici bir heves, bir moda ve bir kararsızlık değildir.

Bunun için o gerici, geriletici de değildir. Aksine hamlecidir. Fakat dayandığı müesseseleri koruyarak hamle yapar.

Din bir gölge hâdise değildir. Aynı zamanda iktisadî münasebetlerin bir sonucu hiç değildir. O, komünist şef'lerin ifade ettikleri gibi tabiatın bir tefsiri olmamıştır, olamaz da. Öyle olsa idi tabiat felsefesi olurdu, ancak.

Din, burjuva tabakasının dayandığı bir müessese olmadığı gibi, disizlik, işçi sınıfı ve fakir tabaka arasında yayılmış da değildir. Bunu, cemiyete şöyle bir göz atmakla anlamak gayet kolaydır.

Marks ve taraftarlarının ileri sürdükleri bu iddiaların yanlışlığı üzerinde duralım biraz. Bir defa bu iddialar ilmi ve objektif bir değer taşımaz. Çünkü bunda esas maksatları dini hafife almak, gözden düşürmek, dindarı korkutmak ve yıldırma, bu suretle bu taraftan gelecek engelleri ve muhalefeti te-sirsiz bırakma, bertaraf etmektir.

Bir kere din sadece dindarlara ve ilâhiyatçılara göre değil, etnoloji, sosyoloji v.b. çeşitli ilim dallarının araştırmalarına göre de, insanlık kadar eskidir. Ve bütün cemiyeti kuşatan bir inanış ve duyustur. Şu halde o sun'i olarak «Bir maksada göre» icat edilemez. Edilirse o din olmaz, nazariye olur, felsefe olur, safsata olur; amma uzun ömürlü hiç olmaz ve geniş halk tabakaları arasında

yayıma ve tutunma şansına da sahip olmaz.

İkinci olarak dinde merhamet, va'd ve ümid kadar, şiddet ceza ve korkunun da rolü vardır. Bilhassa büyük dinler hukukî ve ahlâkî müeyyidelerin görmekte oldukları rol ve hizmetleri görmüşlerdir. Bu bakımdan dinin insanı çeşitli hayallerle avutup uyuturduğunu söylemek sui niyetten başka bir şeye dayanmaz.

Üçüncü olarak dinin üzerinde durduğu manevî hakikat yalnız onun iddiası değildir. Bu husus üzerinde bir çok ahlâk ve felsefe sistemleri ile çeşitli ilimler de ısrarla durmuşlardır.

Dördüncü olarak dinin Makyavelci siyaset adamları elinde âlet olarak kullanıldığı zamanlar olmuştur. Batıdaki engizisyonlar

bunun en açık örnekleridir. Fakat bu hal ahlâk ve felsefelerin başına da gelmiştir. Sonra din mensubundan ileri gelen kabahati, dine yüklemek ne derece doğrudur?!

Bu arada Hıristiyanlıkla İslâm Dinini ayrı ayrı ele almak gerekir. Zira Hıristiyanlık «Her kim sağ yanağına bir tokat vurursa, sol yanını da çevir» diyerek zulme rıza göstermiş ve insanları uyutmuş olabilir. Fakat İslâmiyet öyle mi? O zulme karşı durmayı emretmiyor mu? Bu sebeple Batı'da Hıristiyanlığın başından geçen olayları ve onun noksanlarını, hâtâlarını, din olarak İslâmiyet'e de aynen izafe etmek aslâ doğru değildir. Bundan dolayı İslâm'ı kendi bünyesi ve gelişme şartları içinde ele almak lâzımdır ki, hakiki dinin ne olduğu anlaşılabilir.

BACIM

O başındaki eşarp şeref sembolün senin
Nur yüzlü nur çehreli benim imanlı bacım
Kurtuldun tuzağından seni esir edenin
Nur yüzlü nur çehreli benim imanlı bacım

Dalgalansın eşarbin dalga dalga rüzgârda
Kalmasın tek bir teli saçlarının dışarda
Güzel Anadolunun çileşek nurlu kızı
Nur yüzlü nur çehreli benim imanlı bacım

Sadece et parçası değil artık bedeninin
Artık yükseldin yine layık olduğun yere
Hazreti Haticenin sen ey nurlu torunu
Nur yüzlü nur çehreli benim imanlı bacım

Sen sarhoş kucakların zevk kadını değilsin
Sen, edep nasipsizi, şahsiyetsiz değilsin
Sen dünyayı ebedî sanan bedbaht değilsin
Nur yüzlü nur çehreli benim imanlı bacım

Örtünmüşsün ne güzel, ne de yakışmış sana
Hiç Allahın buyruğu yakışmaz mı insana
Sen huzura kavuştun, ne mutlu artık sana
Nur yüzlü nur çehreli benim imanlı bacım

Müjde kurtuldun artık, müjde herkese müjde
Müjde Fatih, Yavuza, müjde Üstada müjde
Müjde Rasûlullah'a, müjdeler hepimize
Var ol, nur ol, ey benim başımın tacı bacım

İhsan İŞİK

Tasavvuf

Mir'âtü's - Safa

Prof. A. Nihat TARLAN

1 — Gönlüm bir çocuktur; aşk piri onun belîğ ve fasih bir üstadıdır. Çocuğa okuttuğu ders «elfakrî sîvâdül vechi fiddareyni» (fakirlik iki dünyada yüzkarasıdır.), mektebi ise meskenet kögesidir.

2 — Her Pir, belâgat ve fesahata sahip olmaz. Her gönül de onun okuttuğu çocuk değildir. Nasıl ki her dal gül yetiştirmez, her nebat da reyhan değildir.

3 — Fasih ve belîğ olan aşk Piri'dir ki akıl, ondan bir remz, bir işaret öğrenmiştir. Onun kalbi levh-i mahfuz, bürhanı da sükûttur.

4 — Eğer sana sırlar sahifesinden elif öğretti ise onu çabuk oku ve öğren! Zira sahifede ne var, ne yoksa silecektir.

5 — Papağan gibi kendini surat aynasında sanmadığı için o fasih ve beyîğ üstad, kendi şakirdinden ders öğreniyor.

6 — Sen dizinin aynasına yüzünü aksettir (murakabe ve tefekküre dal). Tâki malik olduğun suratın nice manaları ihfa ettiğini göresin.

7 — Sen o ahsen-i takvim «yani Allahın en güzel mahlûku» ve Âdem'in (Âdem aleyhisselâm) ebcedinden o harfsin ki bu felek çarhu ve onun dönüşü, seninle hisab edilmiş ve anlaşmıştır.

8 — Sana verilen ferman «huve'linsanü ve sırri» (o insandır ve benim sırrımdır) dır. Bu bir avuç hayvan yaratılışlı canlı onu hiç idrak ederler mi?

9 — Kitap aşıkların kitabı ve sen onu tavsif edenlerin kaleminden çıkansındır. Yoksa Davudun (Davut aleyhisselâm)'ın terennümlerle süslediği Zebur değildir.

10 — Eğer varlık senden ayrılmayan bir yük ise yokluk metandan bir yerde atını ver ve yokluğu (bu suretle) ucuza al.

11 — O kadar varlığından sıyrılmış ki aynaya baktığın zaman o aynayı ne kadar cilalarsan cilala, yine orada aksini bulamayasın.

12 — Sofinin şekli, içinde sayısız cennet güzellikleri ve cennet kapıcısı rıdvan da bulunsa hâlâ bir tezvîr ve yalan aynasıdır.

13 — Eğer hak ve hakikat aşkı ile yanan insan (hak hastası) rıdvanın bahçesini dünyada görse tatlı uykusunda cennetin hürî ve gılmanını ifritler şeklinde görür.

14 — Hakkın has kullarının gönlüne hayal sığmaz. Güneşin ışığı bir aynaya aksederse onda herhangi bir yüzün görünmesine imkân yoktur.

15 — Su ve çamur mimarı olma! Senin malik olduğun bu pencere-nin (bu görünüşün) temelini kazsalar binlerce hazine çıkar.

16 — Madama ki sen, o âlemin adamısın asıl atını o âleme sür. Senin kudr ü kıymetin oradadır. Sakın onu ucuza satma!

17 — Keykavus gibi yükseğe uç! Fakat Akbaba kanadı ile değil. Zira himmet (masivâdan tecerrüt kudreti) bir rüstemdir ki yedinci gök onun yedinci sofrasıdır (savaşıdır).

